

pri tem svoje dolžnosti. Še le po teh mojih besedah napel je milejše strune, ter postal krotkejši; vendar pa ne grem besedi nazaj, da edino on je vas s svojimi zvitimi besedami pri glavni obravnavi pokopal, da so vam vzeli dobro službo“.

„Beži! beži! tévlja! kaj mi boš sanjala o tem še dalje“ — zarevska togotni oče. „Stokrat že sem te tvoje zvijače poslušati moral. On te resnično ljubi, in to je že dostikrat dovolj jasno dokazal. Po zakonu ž njim si dobro preskrbljena; pomagano je za vselej tebi in nama z materjo. Čas je tedaj, da si nocojšni sveti večer bolj modra memo danes pred letom, in da bode potem za nas vse tudi veselja poln. Smoláč pričakuje ravno nocoj določnega odgovora; jaz pa grem, in ga mu tudi koj zdaj-le nesem.“

Pri poslednjih besedah seže bivši nadjetničar po plašču in klobuku. Minka, ki je dozda vsa vničena sedela v tamnem kotičku tesne sobice, šine zdaj, od najhujše dušne borbe nadvladana, kvišku; potok vročih solzá zalije jej oči, in objemši očeta z obema rokama zgrudi se, vsa omamljena srčnih bolečin, pred njim na kolena, in s presunljivim glasom zavpije: „Oče, ljubi moj oče! pri izveličanju svoje duše vas prosim, ne hodite; vsaj nocoj nikar!“ — Tudi mater presune ta žalostni prizor, in ko tudi ona zažene glasen jok, pribeži Minka k njej, pritisne svoje žalosti prevzeto obličje na njeno naročje in prebitko zakliče: „Mamica! oh zlata mamica moja, prosite vsaj vendar vi očeta za-me!“

Oče stal je, deloma ginjen sočutja, pa hkrati tudi zavzet hude jeze, ne vedši, kaj bi počel. „Babe! vse ste si enake!“ — srdito zagromí. (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

Opomba o „Pratiki za leto 1874.“

V prvih iztisih letošnje „Pratike“ se pri luninih spremeni nahajajo nekatere napake v tem, da so ti spremeni med vremenskimi znamenji stavljeni skozi in skozi za 3 dni prepozno, in je tudi zadaj pri spremeni po mesecih sostavljenih — peti spremen meseca novembra, in to zadnji krajec 30. dne ob 8. uri 18 m. zvečer izpuščen. Konečno je tudi sv. Frančišek S. bil napačno stavljen na 5. dan, mesto na 4. dan oktobra.

Vse te napake so se koj popravile, ko so pratikarji napake zapazili, in od srede novembra meseca so se že oddajale popravljene „Pratike“, ki se tudi zdaj še dobé v Blaznikovi tiskarni na Bregu v Ljubljani. Po smrti večletnega pratikarja gosp. župnika Blaža Potočnika se je novim prvič vrinila napaka, katera se ne bode več ponovila.

Deželni zbori.

Deželni zbor Goriški.

Prvo sejo po praznikih je imel naš deželni zbor 7. dne januarija, in ta je bila 8. sedanje sesije. Naši poslanci so postali jako praktični in trezni in govorijo manj, ko morejo; vse se poprej v odsekih poravná in zgotovi tako, da javne debate skor nikoli ni. Tudi občinstvo se je že menda naveličalo hoditi poslušat govore „za parado“. S tem pa ni rečeno, da se stvari sploh ne obravnavajo temeljito; poročila poročevalcev odsekovih so v nekaterih zadevah prav jedernata in temeljita. — Sej vseh skup je bilo 13; poslednja 17. dne t. m. zvečer. — Važniše ali vsaj glasovitiše reči, ki so se v 5 sejah po novem letu razpravljale, so te-le: Vlada je vprašala: koliko bi plačala dežela za cesto, ki bi se imela delati po Sočki dolini od vasi Soča do

Trente (na Bovškem). Če namreč dežela za njo kaj pripomore, bi dala tudi državna blagajnica svoj del. Poslanec Winkler je nasvetoval, naj bi se cesta ob enem za skladno (okrajno) izrekla, pa mu ni obveljalo, dasiravno mora to biti, ako se hoče, da dežela in Bovški okraj za omenjeno cesto kaj dá. Po poročevalčevem (deželno-odbornem) nasvetu bi dala dežela 4000 gold. Sicer pa je izročena vsa ta stvar posebnemu odseku v nadaljen pretres. — Sprejeta je postava (por. Winkler) zadevajoča obrok za naznanovanje pravic podvrženih zemljiščno-odvezni uravnavi, in pa stroške za dotična uradna opravila po preteku za naznanjenje odločene dobe. — Občno pozornost sta zbudila odgovora na dvojje senzacionalnih interpelacij. Prvi interpelaciji zastran dozdevnih nepostavnosti v cenilnih komisijah od strani vladnih organov in zastran previsocih cenitev zemljišč — je odgovoril vladni komisar, da vlada ni nič zvedela o kakih nepostavnostih, da vzame na-se vso odgovornost za delovanje svojih organov, dokler se vjema s prav tolmačeno postavo — z eno besedo — interpelacija je po vsem odbita. Drugi interpelaciji zastran deželnega šolskega sveta se glasi odgovor blizo (po mislih) tako-le: Ministerstvu ni nikdar na misel prišlo, dotakniti se samostalnosti tukajšnjega deželnega šolskega sveta. Tisti ud izmed dveh iz učiteljstva izbranih, kateri opravlja ob enem tudi opravila dežel. šolskega nadzornika, ostane, kakor je bil dosedaj; vendar pa ima po §. (ne vem, po katerem) vlada oblast, poslati sem tudi še kakega drugega nadzornika, ki bi imel v sejah deželnega šolskega sveta samo posvetovalen glas. Ker je pravi prvosednik Goriškega deželnega šolskega sveta cesarski namestnik Primorski, zato je primerno, da on vse vé, kar se v Gorici godí, in da ima tedaj tudi administrativnega referenta pri sebi v Trstu. Sicer pa da mora deželni zbor sam temu pritrditi, da bi bilo bolje, ko bi se nadzorstvo razdelilo med več oseb, katerih ena bi imela pod seboj ljudske šole, druga realne predmete in tretja humanistične predmete srednjih šol. — Po tem odgovoru vemo zdaj toliko, ko prej; ne vemo, ali se vlada umika s svojimi projekti (združenjem vse šolske oblasti v Trstu), ali pa dosego svojih namenov še nadalje namerava. — Dr. Deperis je brž nasvetoval, naj se ta vladin odgovor izroči posebnemu odseku v predvarjanje, kaj je treba vsled njega storiti. — Ker že o šolskih rečeh govorim, naj povem, da so se v eni poznejih sej obravnavale neke prenarodbe ljudsko-šolskih (deželnih) postav sosebno z ozirom na zalaganje stroškov. Nekateri stroški (na pr. za zidanje in vzdrževanje šolskih poslopij, za šolske priprave itd.) bi se naložili po novih §§. šolskim občinam samim, namesti vsemu šolskemu okraju kakor zdaj. Dalje so se naredili samo trije razredi šol, 4. je odpadel. Plače učiteljske bi bile 400, 500 in 600 gold. s petletnicami; vodje ali nadučitelji večrazrednih šol bi dobivali po toliko in toliko odstotkov od redne svoje plače, kot službeno doklado. Čudna debata se je vnela zarad §., ki govori o ženitvi učiteljev in možitvi učiteljic. Poročevalec Deperis je hotel, naj imajo tudi učiteljice pravico možiti se (z dovoljenjem — se ve, da — dež. šolskega sveta) — češ, da je to primerno samo na sebi in liberalno. Ugovarjal mu je Dottori; navajal je prav tehtne razloge proti moženju učiteljic, na priliko, da bi zanemarjale svoje materine dolžnosti doma itd. Nerazumljivo je pa to, da najtehtnišega vzroka ni niti on, niti kdo drugi zadel, kateri je menda ta, da — kdo bi učiteljico namestoval, kedar bi bila porodnica? Da so v Italiji v nekih zavodih ravnateljicam postavili za pogoj to, da morajo biti omožene, prihaja od tod,

ker so hoteli s tem zapreti pot v taka učilišča nunam in enakim osebam. Sicer je pa zbor naš najbolje razsodil o Deperisovem nasvetu: — samo 3 poslanci, ž njim vred, so vstali za njegov predlog. Omembe vredno je, da so na slovenski strani 4 poslanci bili za popravke šolskih postav, 4 pa proti njim (Abram, Gorjup, Lavrič, Winkler). Najlepše pa je bilo to, da potem, ko so bili vsi nasvetovani §§, razen enega, z vsemi glasovi zoper 4 sprejeti, je glasovalo v tretjem branji tako malo zbornikov za postavo, da je predsednik rekel, da je manjšina, in da se je imela postava že za zavrženo; še le pozneje se je pokazalo, da je bilo 8 glasov proti 7, in se je stvar naslednji dan formalno poravnala, tako, da je zdaj načrt sprejet. Ker je ces. komisar tu pa tam ugovarjal, sodimo, da se načrt na višem mestu ne potrdi. Misel, stroške za šole deloma na občine navali, izvira od Laških posestnikov, kateri si mislijo po tej poti nekaj šolskih davkov prihraniti, ker, če v kaki občini šolo že imajo, ni treba ondašnjim vaščanom plačavati za šolska poslopja itd. drugih vasi. — Nekaj diskusije je bilo tudi zarad nasveta (prihajajočega od poslanca Dottori-a), naj bi se dovolil mestu Tržiču (Monfalkonu) poseben občinski statut. Odsek je bil proti temu (por. Winkler), ali večina v zboru je sprejela nasprotni nasvet Dottori-ev, naj se izbere odsek, ki naj pretresa napravljeni načrt postave zadevajoči posebni Tržiški statut. — Skoraj cele 11. seje 14. dne t. m. je potrebovala obravnava načrta postave zastran združenja mnogih katastralnih občin v velike županije (po 4—5000 duš?). Gledalo se je na skupnost interesov zemljepisno lego, na narodnost i. dr. r. Vsa dežela je razdeljena na — ako se ne motim — 32 glavnih županij. Sedež županstev določi vlada; posamnim katastralnim občinam je pripuščen rekurz zoper v zboru potrjeno vdruženje. Vsaka katasterska občina bo imela domá vse domače (naturno) področje in sosebno samoupravo svojega premoženja. Nadejati se je, da bode zborova razdelitev, oziroma združba dotičnikom ugájala. (Poročal je o tej zadevi Winkler.) — V ostalem so se v naglici in brez vgovora in debat rešili končni računi in proračuni raznih deželnih zalogov, rešile so se mnoge peticije in mnogotere domače reči. (Kon. prih.)

Tržaški deželni zbor.

9. seja tukajšnjega zbora se po pravici sme zapisati v črne bukve parlamentarnega življenja. Moral je morda škandal že napovedan biti, sicer bi ne bilo na galerijo prišlo toliko poslušalcev. Poslancev je bilo zbranih 45, predsedoval je deželni glavar dr. d'Angeli, vlado je zastopal vitez Rinaldini. — Prva razprava se je sukala okoli poročila posebnega odseka, ki po poročevalcu Goracuchi-u nasvetuje, naj se iz ljudskih in srednjih šol odpravi obiskovanje maše in vse, kar spada v verske obrede. Vli naš Lozer krepko pobija brezverski predlog in nasvetuje, naj se o njem prestopi na dnevni red; baron Pascotini podpira Lozerja, rekši, da prepoved ta ne bi zadela samo katoličanov, temuč tudi otroke družih ver; Luzzato in Franellich nasprotujeta Lozerju, češ, da verske reči slišijo v cerkev, ne pa v šolo, in da kaj tacega ne trpi svoboda današnjih dni! Priglasovanji je padel Lozerjev predlog; zmagali so brezverci. — Potem je prišla prememba o mestnem štatutu v obravnavo. Baron Pascotini predlaga, naj se ta stvar še odloži, ker potrebuje temeljitega prevdarka. Na to skoči kolovodja lahonov Hermet na noge in tako surovo napada stranko Pascottini-ovo, ki ne vleče s stranko italijanisisimov, in začne se tak ravs in kavs med strankama, in tako kričanje in ropotanje lahonske dru-

hali na galeriji, da v nobenem zboru se menda kaj tacega še ni doživelo. In deželni glavar Angeli, tudi lahon, ni našel besede, da bi bil krotil škandal! Ko je imelo do glasovanja priti o tem, ali naj se začne obravnava ali ne, je 14 poslancev reklo, da ne bodo glasovali — in grde seje bilo je zato konec. Celó „Trierica“ graja divjost lahonov ter praša, ali ni sramota, da se v deželni zbornici godijo reči, katerih bi se sramovali fakini. — Res! „omika“ lahonska se kaže prav to, kar „omika“ nemčurska.

Deželni zbor Štajarski.

V seji 14. dne t. m. je zavrgel deželni zbor dve predlogi, za kateri se je vlada močno potezala: novo občinsko postavo in pa drugim zborom predloženo zdravstveno postavo za občine. Neusmiljeno je poslanec Herman raztrgal novi občinski statut posebno o tem, da se občine morajo po sili zložiti v velike občine; govoril je po obilih svojih skušnjah tako izvrstno, da celó govorniki nasprotne stranke mu niso mogli oporekati in tudi vladni zastopnik mu ni mogel podreti temeljitih njegovih ugovorov. Od mladoslovencev nesramno obrekovani Herman se tedaj čedalje bolj kaže, da Štajarska dežela ima le malo njemu para narodnih zastopnikov. — V zadnji seji 16. so bile volitve 2 deželnih odbornikov in njunih namestnikov; sedemkrat se je ponavljala volitev, dokler sta bila grof Kotulinsky in dr. Schreiner izvoljena; v večerni seji je poslanec Karlon v imenu državnopravne stranke objavil, da volilne reforme ne priznavajo; deželni glavar mu je odgovoril, da tacih objav ne porajta (se ve, da!).

Deželni zbor Tirolski.

V seji 14. dne t. m. so poslanci državnopravne stranke izročili deželnemu glavarju protest zoper direktne volitve, ki so v nasprotju s pravicami dežele Tirolske, s pragmatično sankcijo in oktobersko diplomom, ter ga prosili, naj ta protest kot izraz večine zborove priloži zapisniku deželnega zbora.

Deželni zbor Kranjski.

V 10. seji dne 12. t. m. je novo izvoljeni poslanec Adolf Obreza iz Cirknice obljubo storil v roke deželnega glavarja, dotični volilni akt pa se je izročil deželnemu odboru v poročanje. — Deželnemu odboru v primerno rešitev se je izročila prošnja Turjaške občine zarad rudarske ceste od Kneja v Karlovec in prošnja Ferd. Gaspari-a zarad podpore, da končá svoje živinozdravniške študije. — Dr. Costa s 13 družniki interpelira c. kr. vlado, zakaj tistim posestnikom Notranskem, ki so prišli po slabi letini v zadrege, se ni odpisal primerni del davka po ukazu finančnega ministerstva za leto 1873. in kedaj se bo to zgodilo? Vladni svetovalec vitez Roth ni mogel precej vstrezati na tanko vprašanje, obljubil pa je vendar, da se reč bode preiskavala in učinilo to, kar je primernege. Da bi se le! — Potem je dr. Costa nasvetoval, naj se o predlogih finančnega odseka zaradi povekšanja plač za nekatere oddelke deželnih služeb obravnava v tajni seji, rekši, da ni koristno službi in ne ugodno uradnikom, ako se osebe in osebne zadeve pretresajo pred vsem svetom. Temu predlogu sta nasprotovala dr. Zarnik in baron Apfaltrern; uni v predlogu za tajno sejo pogreša poguma, očitno pred svetom govoriti, ta pa misli, da kaka pristranost („Befangenheit“) tiči za tem predlogom. Dr. Costa odgovarja, da ima vsaj toliko „poguma“ kakor dr. Zarnik in vsaj toliko „Unbefangenheit“ kakor baron Apfaltrern; njemu je le za to, da se osebni uradnikov ne bi javno kritikovale. Pri glasovanji predlog Costov

ni dobil večine; al dr. Costa se je sklicaval na opravični red, po katerem deželni zbor o predlogu takem, ali naj bode tajna seja ali ne, more sklepati še le po tem, kedar so poslušalci iz zbornice odpravljeni. Ko potem poslušalci zapustijo zbornico, se dr. Costov predlog v tajni seji vnovič obravnava, v kateri je zbor po večini glasov sklenil, to reč obravnavati v javni seji. Ker je deželni glavar vitez Kaltenegger sam predloge stavil, je on predsedstvo odstopil namestniku gosp. Petru Kozlerju. — Zdaj se je misliti smelo, da zbor dobí na cente Zarnikovega „poguma“ v razpravo; — al ne duha ne sluha ni bilo o napovedanem „pogumu“, ako ni morebiti to „pogum“ bil, da je demonstrativno glasoval za povečano plačo računovodju, in predlagal, naj se diurnistom in sekundarjem poviša plača!

Vsled nekega sklepa deželnega zbora dne 4. dec. 1872. leta, ki je deželnemu odboru naročil prevdarjati: ali so plače deželnih računskih uradnikov v pravi razmeri z onimi družih uradnikov? — ali zadoštuje sedanje število uradnikov pravilnemu opravljanju službe? in ali bi ne bilo bolje odstraniti službe praktikantov? potem pa tudi vsled peticije deželnih uradnikov za uravnavo svojih plač enako plačam cesarskih uradnikov, je ta zadeva prišla do obravnave. Deželni odbor priznavši, da vsaj pri nekaterih službah plače niso v pravi razmeri z opravičnim, je dotične predloge stavil, toda nasvetoval, da se deželni uradniki nikakor ne morejo plačati enako državnim uradnikom, tem manj, ker so pri nekaterih deželnih uradih plače bile zadnja leta na novo sistemizirane. Finančni odsek je dotičnim predlogom po nekaterih premembah pristopil. Deželni zbor je potem sklenil, naj se pri deželnem računovodstvu zboljša plača za enega oficijala od 800 na 900 gold., za 1 oficijala od 700 na 800 gold., za 1 od 600 na 700 gld., za enega od 500 na 600 gld. in na novo naj se ustanovi 1 oficijal s 600 gold., in 1 ingrosist s 500 gold., zato pa naj se odpravite dosedanji službi 2 praktikantov. Glasovanje o plači računovodja bilo je jako čudno; le tej zmešnjavi se ima zahvaliti, da se mu je plača povečala. Finančni odsek je namreč predlagal, naj se plača od 1200 gold. zboljša na 1300 gold., dr. vitez Kaltenegger je predlagal, naj se plača od 1200 gold. povikša na 1400 gold., zato naj se pa računovodju vzame 100 osebne doklade. Ko sta oba ta predloga padla, je Horak predlagal, naj računovodju, zraven osebne doklade 200 gold., ostane dosedanja plača 1200 gld., dr. vitez Savinschegg je dalje pač predlagal, naj se plača od 1200 gold. zboljša na 1400 gold., zato naj se pa računovodju vzame vsa osebna doklada 200 gold. Al namesti da bi bil prišel Horakov predlog na glasovanje, in če bi ta ne bil obveljal, pa Savinscheggov predlog, se je, češ, da se glasovanje o odsekovem predlogu konstatira (!), ta predlog vnovič dal na glasovanje. Nekaj poslancev je med tem časom zbornico zapustilo; ko pa se na glasovanje vrnejo, glasujejo za odsekov (že padli) predlog, namreč za 1300 gld., misle, da se o Horakovem predlogu za 1200 gld. glasuje, če niso morebiti čez 5 minut svoje prepričanje (?) predrugačili! — Dr. Razlag je predlagal, naj se služba 1. oficijala, ki ima zdaj le naslov „računskega svetovalca“, spremeni v službo pravega svetovalca; al predlog je padel. Za pomočni urad je deželni zbor zboljšal plače dveh oficijalov od 600 na 700 gold., potem ustanovil službe dveh asistentov po 500 gld. namesti dosedanjih dveh praktikantov. Kancelistu Smukavcu se je plača zboljšala od 500 na 600 gld., zato pa vzela osebna doklada 100 gld. Plača tajniku se je povikšala od 1200 na 1400 gold., koncipistu od 800 na 1100 gld. Plača paznikom v posilni delalnici se je nekoliko zboljšala, zato pa se jim vzele petletnice. Plača blagaj-

niškega oficijala in oficijala bolnišničnega se je zboljšala od 600 na 700 gold. Dalje so se odpravili vsi dietni razredi pri deželnih uradnikih, toda s pridržkom vže zadobljenih pravic v tem obziru. — O prošnji oficijala viteza Pagliarucia za primerne petletnice je deželni zbor sklenil, naj mu deželni odbor pri odmerjanji petletnic všteje v deželno službo tudi poprejšnjo službo pri deželnih stanovih. — Prošnja tajnika Kreča za osebno doklado se ni vslušala, ravno tako prošnja diurnistov za zboljšanje dnine ne. O prošnji bolnišničnih sekundarjev je finančni odsek zboru predlagal, naj se prošnja odbije. Dr. Zarnik je predlagal, naj se jim plača od 400 povikša na 480 gld., dr. Razlag pa je predlagal, če bi dr. Zarnikov predlog ne obveljal, naj se jim draginske doklade dovoli za leto 1874 po 50 gold. Dr. Bleiweis zavrača Zarnikov predlog, nanašaje se na to, da je plača sekundarjev bila še le 1871. l. na novo sistemizirana od 315 na 400 gld., da sekundarji poleg plače 400 gold. še imajo prosto stanovanje, kurjavo in osvečavo, da so v primeri s primariji, ki imajo plače po 800 gold., pa ne stanovanja, ne kurjave in ne osvečave, dobro plačani, in to temveč, ker 2 sekundarja imata za izvanredno službovanje v podružnici na Poljanah in norišnici v posilni delalnici še po 150 gold. in je sekundarijat le praktična šola za mlade zdravnike. Ako se sekundarjem plača zvikša, bi se moralo to storiti tudi primarjem in sploh bolnišničnim uradnikom, po takem pa bi se zopet na novo organizirala plača v bolnišnici. — Pri glasovanji sta se predlog Zarnikov in Razlagov zavrgla. — Konečno je deželni zbor sklenil, naj se pri delitvah nagrad, podpornin in predplačil strogo postopa po dotičnih za cesarske uradnike veljajočih predpisih.

(Poročilo o zadnji seji prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Falimenti lanskega leta. Nobeno leto ni menda v našem cesarstvu toliko ljudi na kant prišlo (faliralo), kakor lansko, katero je zato imé dobilo „denarnega poloma“. Wertheimerjev „Geschäftsbericht“ nam kaže **1377 velikih falimentov**, tedaj 400 več kakor predlanskem; v tem številu pa niso zasebniki in majhni trgovci ali obrtniki, katerih je neštevilno veliko na kant prišlo. — Največ večih falimentov je bilo na Ogerskem: 666 v vsem skupaj; izmed teh jih je bilo samo v Peštu in Budi 167 (memo 97 predlanskega leta); v Segedinu jih je bilo 13, med katerimi je kreditna banka ljudi najhuje zadela, v Šopronu 13, kjer so padle trgovska banka, kreditna banka in eskomptna banka. V Avstriji je zadelo največ falimentov zgornjo in dolnjo Avstrijo, namreč 308, med katerimi bilo jih je samo na Dunaji 233 (predlanskem le 163 in ne tako hudih), v Lincu 8, v Salzburgu 7. V Galiciji je bilo 61 velikih falimentov, — na Moravskem in v Šleziji še več, samo v Brni 35, Iglavu 8, Olomucu 6 itd., v vsem skupaj 118, tedaj za 51 več memo predlanskega leta. Na Českem, kjer je predlanskem bilo le 51 falimentov, bilo jih je lani 145, v Pragi sami 31, Reichenbergu 9 itd. Na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in Tirolskem skupaj jih je bilo 58, med temi v Gradcu 8, med njimi kreditna banka, v Celji 2, v Mariboru 4, v Ljubljani 8, v Celovcu 6, v Innsbuku 5, v Botzenu 2. V Istri in Dalmaciji so šteli 21 falimentov, izmed katerih jih je 17 bilo samo v Trstu taci, ki so jih zeló čutili tudi na Dunaji.